

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum relationes constituent & distinguant personas & hypostases.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

neque relatio est communis. Quaedam vero non quantum ad principale significatum: sed quantum ad modum significandi, habent aliquam differentiam a ratione essentiae vel relationis. Et ista praedicantur quidem de essentia vel relatione, licet non proprie. Et huiusmodi sunt adiectiva & verba substantialia, ut bonus, sapiens, intelligere, & velle: huiusmodi. n. quantum ad rem significatam, significant ipsam essentiam, sed tamen significant eam per modum suppositi, & non in abstracto. Et ideo propriissime dicuntur de personis & de nominibus essentialibus concretis, ut Deus vel pater, bonus, sapiens, creans, & alia huiusmodi: de essentia autem in abstracto significata, & non per modum suppositi: sed improprie. Adhuc autem minus proprie de relationibus: quia huiusmodi conueniunt supposito secundum essentiam, non autem secundum relationem. Deus enim est bonus vel creans, ex eo quod habet essentiam, non ex eo quod habet relationem.

AD OCTAVVM dicendum, quod illud quod facit distinctionem, potest esse cum eo quod nec distinguit nec distinguitur idem re: sed non ratione.

AD NONVM dicendum, quod unitas essentiae non opponitur distinctioni relationum: unde non sequitur quod relatio & essentia sint causa oppositorum.

AD X. dicendum, quod quaecumque sunt eadem re & ratione, oportet quod in quocumque est unum, sit aliud: non autem hoc oportet de his, quae sunt eadem re, sed non ratione. Sicut instans est idem quod est principium futuri, & finis praeteriti: non tamen principium futuri dicitur esse in praeterito, sed id quod est futuri principium. Et similiter non dicitur quod paternitas est in filio: sed id quod est, scilicet essentia.

AD XI. dicendum, quod in diuinis nullo modo est esse nisi essentiae: sicut nec intelligere, nisi intellectus. Et propter hoc, sicut in Deo est tantum unum intelligere: ita etiam unum esse. Et ideo nullo modo concedendum est quod aliud sit esse relationis in diuinis, & aliud essentiae. Ratio autem non significat esse: sed esse quid id est quid aliquid est. Unde duae rationes vnius rei, non demonstrant duplex esse eius: sed demonstrant quod dupliciter de illa re potest dici quod est, sicut de puncto potest dici quod est sicut principium, & ut finis: propter diuersam rationem principij & finis.

AD XII. dicendum, quod cum relatio sit accidens in creaturis, esse suum est inesse. Unde esse suum, non est ad aliud se habere: sed esse huius secundum quod ad aliud, est ad aliud se habere.

AD XIII. dicendum, quod dicuntur relatiua de Deo praedicari non substantialiter, quia non praedicantur per modum existentis in substantia: sed per modum ad aliud se habentis, non ideo quin illud quod significant, sit substantia.

AD XIV. dicendum, quod Deus dicitur non eo Deus quo pater, propter diuersum modum significandi diuinitatis & paternitatis, ut expositum est.

ARTICVLVS III.

Utrum relationes constituent et distinguant personas siue hypostasies.

TERTIO quaeritur utrum relationes constituent, & distinguant personas siue hypostasies. Et vbi quod non. Dicitur. n. Aug. 7. de Tri. Omnis res quae relatiue dicitur, est etiam aliquid excepto relatiuo: sicut homo dominus: & homo seruus: sed personae in diuinis dicuntur relatiue. ergo sunt aliquid excepto relatiuo. Non ergo constituentur per relationes. Ni-

hil enim potest esse aliquid remoto suo constitutum. Sed dicendum, quod praeter intellectum paternitatis in diuinis, intelligitur pater.

¶ 2 Sed contra, constat quod pater etiam relatiue dicitur. Si ergo praeter paternitatem oportet aliquid esse in persona, quia paternitas est ad aliquid, eadem ratione praeter hoc quod dicitur pater, oportet aliquid in persona ponere, quod non relatiue dicitur.

¶ 3 Praet. Aug. ibidem dicit quod nullo modo purandum est patrem dici ad seipsum: sed quod dicitur dicitur, ad filium dicitur. ergo idem quod pater. Sed dicendum quod illud quod pater est, relatione excepta est essentia.

¶ 4 Sed contra, illud quod est in relatiuo relatione excepta, per relationem ad aliquid refertur, sicut pater in exemplis ab ipso positus. homo. n. per relationem dicitur refertur ad feruum. Sed essentia non refertur in diuinis: neque. n. generat neque generatur. ergo non potest hoc intelligi de essentia, sed de relationis supposito, cui conueniat generare vel generari.

¶ 5 Praet. Prius est unumquodque in se consideratum quam ad aliud refertur. Nihil autem constituitur per id quod est eo posterius secundum intellectum. ergo hypostasis patris non constituitur per relationem, qua ad aliud refertur.

¶ 6 Praet. Hypostasies in diuinis perfectiones sunt, & in rebus humanis: sed apud nos proprietates non constitunt neque distinguunt hypostasies, sed sunt signa distinctionis hypostatium constitutarum. ergo nec in diuinis relationes quae sunt proprietates, constitunt hypostasies, nec distinguunt.

¶ 7 Praet. Prius est intelligere hypostasim generantem quam ipsam generationem, cum generans intelligatur, ut generationis principij: prius autem est intelligere generationem quam paternitatem, relationes enim ad actiones uel passionem sequuntur, ut in 3. Met. dicitur. ergo prius est intelligere hypostasim patris, quam paternitatem. ergo non constituitur paternitas, eadem ratione, nec hypostasis filij filiatione.

¶ 8 Praet. Nulla forma constituit & distinguit, nisi in genere suo, sicut albedo constituit & distinguit qualitatem, album a nigro: & similiter longitudo constituit aliquid & distinguit in genere quantitatis. ergo & relatio non constituit nec distinguit, nisi in genere ad aliquid: hypostasis autem significatur in genere substantiae. Relatio ergo nec distinguit nec constituit hypostasim.

¶ 9 Praet. Relatio in diuinis est diuina essentia. si ergo constituit & distinguit hypostasim, aut hoc est inquantum est substantia diuina, aut inquantum est relatiuo: non inquantum est essentia diuina, quia essentia diuina, cum sit eorum tribus personis, non potest esse distinctionis principium. Similiter etiam nec inquantum est relatiuo, quia secundum relationem non significatur aliquid per se existens, quod significat nomen hypostasis: sed solum ut ad aliquid dicitur. ergo relatio nullo modo distinguit uel constituit hypostasim.

¶ 10 Praet. Nihil constituit, & distinguit seipsum in diuinis: relationes autem sunt ipse hypostasies. Sicut enim non differunt diuinitas & Deus, ita nec paternitas & pater. ergo relationes non constitunt nec distinguunt hypostasies.

¶ 11 Praet. Non est quaerendum de aliquibus duobus quod distinguantur, nisi in aliquo conueniant, quo aliquo superueniente distinguantur in vitroque. Sicut animal comede est homini, & equo: distinguitur autem animal rationali & irrationali differentijs additis.

In corp. art. & ad 4. arg.

Lib. 7. c. 1. a medio to. 3.

Et ideo quarere possumus quomodo homo ab equo distinguatur. Quae autem in nullo conveniunt quomodo possint modo dicto distingui, seipsum distinguuntur & non aliquo distinguente: sed duae hypostases in divinis non conveniunt nisi in essentia, quae nullo modo relatione distinguitur. ergo non est dicendum, quod hypostases relationibus distinguantur, sed quod distinguantur seipsis.

¶ 12 Præter. Nihil causat quod præsupponit, sed relatio præsupponit distinctionem: relatione. n. ad aliud res refertur, alias autem distinctionem importat. ergo relatio non potest esse distinctionis principium.

¶ 13 Præter. Ricardus de sancto Victore dicit 4. lib. de Trin. quod hypostases in angelis distinguuntur sola qualitate, in divinis autem sola origine. Origo autem secundum intellectum differt a relatione, sicut generatio a paternitate. ergo hypostases divinarum non distinguuntur relatione, sed origine.

¶ 14 Præter. Sicut dicit Damascenus hypostases divine suis proprietatibus distinguuntur. Sed proprietates patris est genuisse filium, ut Aug. dicit, & proprietates filii est quod nascatur a patre. ergo generatione & natiuitate pater, & filius distinguuntur: hæc autem significant originem. ergo pater & filius distinguuntur origine & non relatione.

¶ 15 Præter. Quaedam relationes sunt in divinis quæ nec hypostases constituunt nec distinguunt, ut equalitas & similitudo. ergo nec aliae relationes, ut paternitas & filiatio distinguunt & constituunt hypostases.

SED CONTRA est, quod Boetius dicit in lib. de Trin. quod sola relatio in divinis multiplicat trinitatem. Multitudo autem trinitatis constituitur per hypostases constitutas & distinctas. ergo sola relatio constituit & distinguit personas & hypostases.

¶ 2 Præter. Illis solis aliqua distinguuntur, quæ non communiter de eis prædicantur: sed sola relatiua singularem prædicantur de personis divinis, & non communiter, ut Aug. dicit. ergo solæ relationibus personarum & hypostases in divinis distinguuntur.

RESPON. Dicendum, quod circa hoc sunt duæ opiniones quarum prima est quod relationes in divinis non constituunt hypostases, nec distinguunt: sed distinctas & constitutas ostendunt. Ad cuius evidentiam sciendum, quod hoc nomen hypostasis significat substantiam individua, i. quæ non potest de pluribus prædicari. Vnde genera & species in prædicamento substantiarum, ut homo, & animal, non possunt dici hypostases, quia de pluribus prædicantur: sortes vero & Plato dicuntur hypostases, quia prædicantur de uno solo. Si ergo in divinis trinitas personarum non supponeret, ut ponunt Iudei & Pagani, non oporteret in divinis aliquid aliud constitutum & distinctum hypostasis inquirere, nisi solam essentiam divinam. Deus. n. per essentiam suam est aliquid in se individuum, & ab omnibus, quæ non sunt Deus, distinctum. Sed quia fides catholica ponit unam essentiam in tribus personis, non potest intelligi divina essentia ut distinctiva & constitutiua hypostasis in divinis. Divinitate. n. intelligitur constitui Deus, quod est commune tribus personis: & ita significatur, ut dictum de pluribus, & non ut hypostasis incommunicabilis. Et eadem ratione nihil quod dicitur absolute de Deo, potest intelligi ut distinctivum & constitutiuum hypostasis in personis, cum ea quæ absolute dicuntur de Deo significantur per modum essentie. Oportet ergo ponere distinctivum & constitutiuum hypostasis in

A divinis id, quod primo invenitur non de pluribus dici, sed vni soli convenire. Talia autem sunt duo, relatio & origo, & generatio & paternitas, sicut natiuitas & filiatio. Quæ licet in Deo idem sint secundum rem, differunt tamen ratione & modo significandi. primum autem horum est origo secundum intellectum. nam relatio ad originem sequi videtur. Et ideo ponit hæc opinio, quod hypostases in divinis constituuntur & distinguuntur origine, secundum quod significatur cum dicitur, qui est ab alio, & a quo alius, & quod relatio paternitatis & filiationis secundum intellectum consequantur ad constitutionem & distinctionem personarum, & quod per eas distinctio & constitutio hypostasis ostendatur. Ex hoc enim quod dicitur pater, ostenditur quod sit a quo alius: per hoc vero quod dicitur filius, ostenditur quod sit ab alio. Nec tamen oportet secundum hanc opinionem dicere, quod hypostases divinarum si non distinguuntur relationibus, quod distinguatur per aliqua absoluta, quia ipsæ origines relationem important: sicut enim pater dicitur ad filium, ita generans ad generatum. Sed hæc opinio non videtur convenienter posse stare. Distinctivum enim & constitutiuum hypostasis potest intelligi dupliciter, uno modo quo distinguitur & constituitur formaliter, sicut homo humanitate, & Socrates Socrate. Alio modo quo distinguitur & constituitur quasi via ad distinctionem & constitutionem. Sicut si diceremus, quod Socrates est homo sua generatione, quæ est via ad formam, qua formaliter constituitur. patet ergo quod origo alicuius non potest intelligi, ut constitutiua & distinctiva eius, nisi propter hoc quod formaliter constituit & distinguit. Si enim generatione non induceretur humanitas, nunquam generatione constitueretur homo. Impossibile est ergo dici quod hypostasis filii constituitur sua natiuitate, nisi in quantum intelligitur quod natiuitas eius terminatur ad aliquid quod formaliter constituit. Ipsa autem relatio ad quam terminatur natiuitas, est filiatio. Oportet ergo quod filiatio sit formaliter constituens & distinguens hypostasis filii, non autem origo neque relatio intellecta in origine: quia relatio intellecta in origine sicut & ipsa origo, non significat aliquid adhuc subsistens in materia, sed in naturam tendens. Et quia omnium hypostasis eiusdem naturæ, est eadem ratio constitutionis & distinctionis: ideo similiter oportet ex parte patris intelligere, quod hypostasis patris constituitur & distinguatur ipsa paternitate: non autem generatione activa, neque relatione inclusa. Et hæc est secunda opinio quod relationes constituunt & distinguunt personas & hypostases. Quod hoc modo potest intelligi. Paternitas enim est ipsa divina essentia, ut probatum est, & pari ratione pater est idem quod Deus: paternitas ergo constituendo patrem, constituit Deum. Et sicut paternitas licet sit essentia divina, tamen non est communis sicut essentia: ita pater licet sit idipsum quod Deus, non tamen est commune ut Deus sed proprium. pater ergo Deus in quantum est Deus, est commune habens naturam divinam, & in quantum est pater, est proprium ab alijs distinctum. Vnde est hypostasis quæ significat subsistens in natura aliqua distincta ab alijs. Et per hunc modum paternitas constituyendo patrem, constituit hypostasis in

B
C
D
E

AD PRIMUM ergo dicendum, quod personarum divinarum sunt aliquid excepto relatiuo, & hoc aliquid est essentia, quæ relatiue non dicitur. Sic enim intelligit Aug. ut verba eius diligenter inspicienti ostendunt. Vnde

Art. præced.

Vnde concedimus secundum & tertium.

AD QVARTVM dicendum, q̄ relatio & si de essentia diuina non dicatur per modum informationis, dicitur tamen per modum identitatis. Si enim non dicamus q̄ essentia sit generans vel relata, dicimus tamen q̄ ipsa est generatio & relatio: sed tamen de nominibus essentialibus in concreto significatis relatiua dicitur etiam per modum informationis. Dicimus enim quod Deus generat Deum, & q̄ Deus refertur ad Deum, eo q̄ idem suppositum intelligitur & relationis & essentiae, vt ostensum est: quoniam ipsa essentialia non distinguuntur. Et ita remotis relatiuis intelliguntur nomina essentialia concreta, non distincta, quae per relationes relatiue dicuntur.

AD QVINTVM dicendum, quod in qualibet hypostasi diuina est id quod absolute dicitur, quod ad essentiam pertinet: & hoc secundum modum intelligendi prius est eo quod ad aliquid dicitur in diuinis. Id tamen quod absolute dicitur cum sit commune, ad hypostasium distinctionem non pertinet. Vnde non sequitur quod prius sit intelligere hypostasium distinctam quam relationem eius.

AD SEXTVM dicendum, quod in rebus inferioribus hypostases per essentiam distinguuntur. Et ideo proprietates quae essentiam consequuntur, non possunt esse distinctionis principium: sed magis distinctionis signum, hypostases autem diuinae nullo modo distinguuntur secundum essentiam: vnde oportet q̄ proprietates sint principium distinctionis in eis.

AD SEPTIMVM dicendum, q̄ de ratione hypostasis duo necesse est esse. Quorum primum est, q̄ sit per se subsistens & in se indiuisa: sicut est q̄ sit distincta ab alijs hypostasibus eiusdem naturae. Si tamen contingat in eadem natura alias hypostases non esse, nihilominus hypostasis erit: sicut Adam, quando non erant aliae hypostases in humana natura. Saepius ergo necessarium est intelligere hypostasim generantem ante generationem, quantum ad id quod hypostasis subsistit in se vna existens, non tamen in quantum est ab alijs hypostasibus eiusdem naturae distincta si per solam huiusmodi generationem aliae hypostases eiusdem naturae originentur: sicut Adā non fuit distinctus ab alijs hypostasibus eiusdem naturae priusquam mulier eius costa formaretur, & eius filij ab eo propagarentur. In diuinis autem non multiplicatur hypostases: nisi per processionem aliarum personarum ab vna. prius ergo est intelligere hypostasim patris, in quantum est subsistens, q̄ generationem: non tamen in quantum est distincta ab alijs hypostasibus eiusdem naturae, q̄ non procedunt nisi hac generatione supposita. Relationes autem in diuinis & si constituunt hypostases, & sic faciunt eas subsistentes, hoc tamen faciunt in quantum sunt essentia diuina. Relatio. n. in quantum est relatio, non habet quod subsistat vel subsistere faciat: hoc enim solius substantiae est. Distinguunt vero relationes in quantum relationes sunt, sic enim oppositionem habent. Relinquitur ergo q̄ ipsa paternitatis relatio in quantum est constituens hypostasim patris, quod habet in quantum est idem substantiae diuinae, praetelligatur generationi: secundum vero quod distinguit, sic generatio paternitati praetelligitur. Ex parte vero filij, nulla remanet difficultas: nam natiuitas secundum intellectum praecedit hypostasim nati, cum intelligatur vt via ad ipsam: est enim generatio via in substantiam.

AD OCTAVVM dicendum, q̄ sicut iam dictum est, relatio in diuinis non solum est relatio: sed est sicut rem ipsammet diuina substantia. Et ideo potest constituere aliquid subsistens, & non solum aliquid relationis.

AD NONVM dicendum q̄ relatio, vt dictum est, distinguit in quantum est relatio: constituit autem hypostasim in quantum est diuina essentia, & utrumque facit in quantum est diuina essentia & relatio.

AD X. dicendum, q̄ abstractum & concretum in diuinis non differunt sicut rem, cum in Deo non sit accidens neque materia: sed solum sicut modum significandi. Ex quo modo procedit q̄ intelligimus diuinitatem vt constituentem Deum, & Deum vt habentem deitatem: & similiter est de paternitate & patre. Nam licet sint idem secundum rem, differunt tamen secundum modum significandi.

AD XI. dicendum, q̄ licet in diuinis contenta secundum rem sit in sola vnitatis essentia: tamen contenta secundum rationem attenditur in diuinis personis in hoc ipso, qd est essentiae supponi. Quae quidem communitas significatur in omnibus essentialibus concretis, quae important suppositum esse in communi: sicut Deus est habes diuinitatem, haec ergo ipsum quod est esse suppositum diuinae naturae, commune est tribus personis communitate rationis, licet tres personae non sint vnum suppositum, sed tria: sicut Sortes & Plato sunt duo homines, licet esse hominem sit eis commune secundum rationem. Differentia autem quarritur non solum in illis, in quibus est aliquid commune secundum rem: sed in quibus est aliquid commune secundum rationem.

AD XII. dicendum, q̄ relatio praesupponit distinctionem aliorum generum, vt pote substantiae & qualitatis, quandoque etiam actionis & passionis: sed distinctionem quae est sicut ad aliquid, relatio non supponit: sed facit. Sicut relatio dupli, praesupponit diuersitatem magni & parui: hanc autem differetiam quae est secundum duplum & dimidium, non praesupponit: sed facit. In diuinis autem non est alia distinctio, nisi secundum relationem.

AD XIII. dicendum, quod origine dicitur Ricardus distinguere personas, in quantum distinguuntur per relationes originis.

AD XIV. dicendum, quod Aug. pro eodem accipit genuisse filium, & esse patrem. Et ideo vtrum quandoque origine pro relatione.

AD XV. dicendum, q̄ relatio similitudinis & equalitatis non possunt distinctionem personarum causare: sed magis ipsam praesupponunt. Est autem similitudo rerum differentialium eadem qualitas, & similitudo rerum equalitatis eadem qualitas. Et sic patet, quod distinctio suppositorum praesupponitur, & similitudini, & aequalitati.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum remota relatione secundum intellectum remaneat hypostasis in diuinis.

QVARTO quarritur vtrum remota relatione secundum intellectum, remaneat hypostasis in diuinis. Et videtur quod sic. Ea enim quae sunt in creaturis, sunt exempla ab his quae sunt in Deo: sed in humanis remotis relationibus & proprietatibus hypostasis, adhuc remanent hypostases. ergo & similiter in diuinis.

¶ 2. Praet. Pater non habet ab eodem quod sit quis, & quod sit pater: cum et filius sit quis, & non sit pater. Remoto ergo a patre q̄ sit pater, remanet q̄ sit quis.

Ar. praeced.